

pridevnika (*majhen* te naloge ne more opravljati), kot tak je vrstno nasprotje od *veliki*, z njim pogosto nastopa v protivnih parih in odgovarja na vprašanje *kateri: male/velike črke, malo/veliko pivo, mali/veliki šef, Mali/Veliki vrh, Mala/Velika Pišnica*. Hoče avtor povedati, da gre v njegovem vodniku za posebno vrsto jas, namreč za »male jase« kot nasprotje *velikih jas*? Vendar teh, kolikor sem lahko sledil besedilu, v vodniku ni, torej »male jase« ne nastopajo v protivnem vrstnem razmerju do *velikih jas*, tudi implicitne ne. Torej so vendarle (samo!) (neke prvic videne – vsaj popotnik, ki se ravna po vodniku, jih prvic vidi, ko pride do njih) *majhne jase!* (Pridevnik ostane kakovosten in odgovarja na vprašanje *kakšen*. (Če pa je zemljepisna znanost definirala male in velike jase, odpade potreba po protivni vrstnosti, tudi implicitni, znotraj našega besedila, in »male jase« preprosto pomeni, da te jase po zemljepisni definiciji spadajo v kategorijo malih jas. Vendar to v našem besedilu ni mišljeno.) Če bi bilo slavistične elite kaj v hlačah, bi izdelala jasna pravila in sestavila seznam vsaj najbolj vpijočih skladenjskih zvez (ko je sobesedilno pogojenost že domala nemogoče vzorčno prikazati), namesto da se delajo pametne in govorijo drug čez drugega, nazadnje pa ne znajo pregnati megle niti iz najbolj proslavljenih slovnice in učbenikov. (In eo ipso iz maturitetnih vprašanj!) Eden od rezultatov takega stanja je tudi položaj v našem vodniku.

Te pripombe, četudi nesorazmerno dolge v primeri s pohvalo, pa, kot rečeno, cene vodnika glede na njegovo osnovno poslanstvo prav nikamor ne nagibajo. So samo prometni živžg za vožnjo tudi v to smer pri ponovnem natisu knjige. V ponovni natis te nadvse dragocene zakladnice informacij namreč nihče ne dvomi.

Stanko Klinar

Spomini na Šmarno goro

Kakšnih 50 prijateljev Šmarne gore je 3. novembra letos v ljubljanski galeriji Commerce pospremila na pot fotomonografijo »Šmarna go-

ra«, ki je v zgodovini te znamenite »gore« nad Ljubljanskim poljem po skoraj natančno 70 letih šele drugo takšno delo. Menda ni naključje, da sta knjigo pripravila dva Štajerca, fotografije avtor več knjig o najvišjih gorah sveta **Matevž Lenarčič**, alpinist iz Savinjske doline, in besedilo geograf **dr. Avguštin Lah**, Štajerec, ki šele zadnji dve desetletji živi pod Šmarno goro. Knjigo je izdala prav tako štajerska založba Epsi iz Nazarij.

Na predstavitvi, na kateri so bili vsi člani gostilničarske dužine **Ledinek** s Šmarne gore, **Dušan Uršič**, ki oddaja svoj program Radia DUR na Šmarni gori, in nekateri stalni obiskovalci Gore, je urednik knjige **Marko Lenarčič** pojasnil, zakaj je avtor fotografij človek, ki Šmarne gore dotlej ni poznal drugače kot iz zornega kota Turnca, znane plezalne poti na sosednjo Grmado. Ko sta se znani gostilničar s Šmarne gore **Miha Ledinek**, ki je v mnogočem zaslužen za to, da je ta vzpetina 300 metrov nad Ljubljano postala mestna izletniška atrakcija številka ena, in urednik Lenarčič začela dogovarjati o monografiji o tej gori, sta sklenila fotografski del zaupati človeku, ki tja gor ne hodi pogosto, zato bo na njenih pobočjih našel zanimive podrobnosti, mimo katerih hodijo stalni obiskovalci, ne da bi jih opazili. Matevž Lenarčič, avtor več fotomonografij, je po prvem obisku te gore po več kot desetletju – med študijem v Ljubljani je poznal le njen plezalni del, znameniti Turnc – začuden dejal, da je za fotografsko monografijo takšna vzpetinica pač premajhen objekt; znane so fotomonografije Alaske, Grenlandije ali Himalaje, kjer se fotografu ponuja nešteto objektov in motivov. Toda ko je šel potem še nekajkrat tja gor in posnel nekaj detajlov, ki so mu bili všeč, se je tudi sam navdušil nad delom – in zdaj je pred nami knjiga s 112 stranmi in več kot sto fotografijami, izid katere je gostilničar Ledinek navdušen označil za praznik Šmarne gore.

Čeprav je v knjigi velikega formata težišče na fotografijah, so v njej vendarle tudi najpomembnejši podatki o tej značilni dvogrbni vzpetini. Napeto branje bi bralec izpod pere-

sa geografa dr. Laha zaman pričakoval, zato pa se lahko zanese na faktografijo, ki je bila doslej objavljena v različnih publikacijah. Tekstovni del je avtor razdelil v tri poglavja, in sicer Bogastvo in posebnost narave, kjer so zbrani geografski podatki, Gora zdravja, zadovoljstva in pomiritve, kjer piše o zgodovini Gore in vsega na njej ter o nekaterih znamenitih Slovencih, ki so jo njega dni obiskovali, in Gora živi z okoljem, kjer avtor podrobneje predstavlja pokrajino pod vzpetino, predvsem še naselja pod njo.

Težišče je na fotografijah, predvsem na detajlih; večini obiskovalcev je v spominu značilna oblika Šmarne gore in sosednje Grmade, cerkev na vrhu in gostilna ob njej, manj ljudi ve, da je v njenih pobočjih tudi čisto prava kraška jama, na majhnem pokopališču na vrhu tudi grob strica pesnika **Franceta Prešerna**, na cerkvi tudi spominska plošča pod Goro rojenemu triglavskemu župniku **Jakobu Aljažu** in v božjem hramu na vrhu freske **Matevža Langusa**, na katerih je poleg sebe menda upodobil tudi Franceta Prešerna, **Primicovo Julijo** in Jakoba Aljaža, ob poteh proti vrhu več starih znamenj, predvsem pa toliko rastlinskih posebnosti, da je bilo po pobočjih vredno urediti gozdne učne poti, da ne govorimo o nešteti možnostih, ki jih Šmarna gora ponuja izletnikom in rekreativnim športnikom.

Vse to je slikovito predstavljeno v fotomonografiji Šmarna gora, za katero je uvod napisala etnologinja **Špela Ledinek**, ki Šmarno goro dobro pozna, saj ji je bil dolgo drugi dom. Knjiga je vsekakor turistični spominek, kakršnega ta ljubljanska hišna gora še ni imela.

Marjan Raztresen

Rastlinstvo Šmarne gore in okolice

Pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU je izšla knjiga **dr. Franceta Šuštarja** »Rastlinski svet Šmarne gore z Grmado do hribovja med Smlednikom in Repnjami«. Knjiga je sicer znanstveno delo, ki 547

pa daje mnogo zanimivega tudi širšemu krogu.

Avtor sam je doma izpod Šmarne gore, kamor je večkrat pripeljal tudi svoje inozemske kolege-botanike, ki so občudovali izredno pestrost rastlinstva, še bolj pa so se čudili temu, da o takšni točki v neposredni bližini glavnega mesta še ni bilo napisano nobeno ustrezno delo. Tako je avtor v tej knjigi preveril in zbral ugotovitve svojih predhodnikov in sodobnikov, hkrati pa kot domačin in strokovnjak dodal še veliko svojega.

V uvodnem delu so prikazane osnovne značilnosti raziskovanega območja (lega, geološke, pedološke in klimatske razmere). Najobsežnejše poglavje govori o flori praprotnic in cvetnic. Čeprav obravnava delo le slabo tisočinko površine Slovenije, pa raste tukaj kar dobra četrtina vseh registriranih rastlinskih vrst. Knjigo odlikuje dokaj natančen opis nahajališč 832 vrst. Na podoben način je opisana tudi mikoflora z 263 ugotovljenimi vrstami gob. V posebnem poglavju o vegetaciji so na kratko prikazane gozdne združbe.

V zaključku je poudarjeno, da knjiga strokovno utemeljuje in podpira predlog, da bi Šmarno goro razglasili za krajinski park. Avtor se zaveda dejstva, da je prišlo v preteklosti do hudega iztrebljanja zlasti črnega teloha s strani nezaveščenih obiskovalcev, zato predlaga zaščito nekaterih rastlinskih vrst. — Sledi še seznam literature, abecedno kazalo rastlinskih vrst ter priloga s 5 zemljevidi in 47 barvnimi fotografijami.

Knjiga, čeprav strokovna, bo našla med številnimi planinci in obiskovalci Šmarne gore in njene okolice množico takih, ki jih rastlinski svet zanima, ki so naravovarstveno ozaveščeni in ki bi radi svoje vedenje na tem področju še poglobili. Vsem tem velja – mimogrede – informacija, da je pred izidom nova, razširjena, že dolgo pričakovana izdaja »Male flore Slovenije«.

Če rastline spoznavamo, jih znamo tudi ceniti in če jih cenimo, jih znamo tudi varovati, saj so del naše naravne dediščine.

Drago Cencič

Slovenski klasični kras

Inštitut za raziskovanje krasa pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti je ob sofinanciranju javnega zavoda Park Škocjanske jame in s svojimi sodelavci pripravil in izdal obsežno monografijo o slovenskem klasičnem krasu. Knjiga je izšla kot prispevek Slovenske nacionalne komisije za UNESCO v počastitev 50-letnice UNESCO. Zato je to delo izšlo le v angleščini. S slovensko izdajo bomo to knjigo in tudi kras približali še širšemu krogu ljubiteljev naše kraške pokrajine. Leto 1996 je bilo jubilejno za slovenski kras, saj je tedaj minilo 10 let, odkar so Škocjanske jame, ena od treh jam na svetu, kot edini spomenik iz Slovenije vpisane v seznam svetovne dediščine pri UNESCO.

Knjigo Slovenski klasični kras je napisala skupina 23 avtorjev – strokovnjakov z različnih področij. Ta monografija ni ne znanstveno delo, ne priročnik, pač pa so posamezna poglavja napisana tako, da so dostopna tako širokim ljudskim množicam kot tistim, ki že nekaj vedo o Krasu in o krasu, ne nazadnje pa tudi strokovnjakom, ki bodo ob tej knjigi pridobili marsikatero novo spoznanje.

V knjigi sta obdelana predvsem kamen kot bistveni element tega področja in človek, ki si je prilagodil življenje na tem revnem svetu. V prvem delu so posamezna poglavja posvečena geografiji, geologiji, morfologiji, klimatskim posebnostim, hidrologiji, speleologiji, prsti in rasti ter nadvse pomembni naravni in kulturni dediščini; v drugem delu pa lahko preberemo teme naselitev krasa in sledovi človeka v jamah, poselitev prebivalstva in gospodarstvo, etnografski portret krasa z njegovimi posebnostmi, značilna arhitektura z zasnovo naselij in domačij ter gradov.

Tudi slikovno gradivo pove izredno veliko, saj je z 277 ilustracijami v različnih barvah in različni tehniki povedano tudi laiku mnogo lepega za oko in spomin. Pregledni zemljevidi so primeren kažipot za popotnike in kolesarje v tem ne preveč hri-

bovitem svetu. Delo je uredil dr. Andrej Kranjc, vzorno natisnila pa tiskarna Planprint iz Ljubljane.

Ciril Velkoverh

Nova knjiga o Kumu

Malo gorá si je doslej prisluzilo svojo publikacijo. Z lepo urejeno izdajo je med te maloštevilne izbranke letos poleti stopila gora Kum na Dolenjskem, ko sta urednik Jože Potrpin in založba Družina tudi nas razveselila z zbornikom, ki nosi simboličen naslov Srce slovenske zemlje: kumski zbornik; posvečen je predvsem Kumu, deloma pa tudi Kumljanskemu pogorju. Na vrhu sta včasih kraljevali dve cerkvi, sv. Neže in sv. Jošta, pred desetletji pa se je cerkvice sv. Jošta morala umakniti zahtevam novega časa, televizijskemu oddajniku. Kum, ki ga imenujejo tudi zasavski ali dolenski Triglav, je kar klical po zbirki številnih objav o sebi.

Temu se je odzval urednik Jože Potrpin, sicer doma iz Zagrada pri Radečah, to je na prisojni strani Kumljanskega, ki si je zadal nelahko nalogo, da zbere, izbere, uredi in objavi čim več doslej napisanih sestavkov o Kumu. Uspelo mu je zbrati zavidljivih 59 že tiskanih samostojnih del, člankov ali pesmi, med njimi pa tudi nekaj odlomkov iz večjih del.

Samemu zborniku je uvodno besedo o simbolu gore in svojem videnju Kuma in človeka v tem okolju podal Janez Juhant, dekan Teološke fakultete v Ljubljani.

Izbor se začne s Trubarjevo omembo Kuma v Katehismusu z dvejma izlagama iz leta 1575, nato sledijo trije odlomki iz Valvasorjeve Slave (1689), celoten sestavek o tedaj obsežnejši župniji Svibno, kamor sta spadali obe cerkvi, pa je vzorno prevedel arhivar Franca Baraga.

Slede članki, ki so bili objavljeni v periodiki od leta 1858 dalje. Urednik se je odločil za preglednejši način ureditve člankov, to je – če se je pojavil članek najprej npr. v Slovenskem glasniku, je najprej objavil vse članke iz te revije, potem pa je poskušal kronološko uvrstiti objave iz naslednje revije.